

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ ΕΝ Τῷ ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜῳ

Τὸ ὄνομα τοῦ ἐν Σμύρῃ κ. Γεωργίου Π. Βεγλερῆ εἶνε ἤδη ἀπὸ πολλοῦ γνωστὸν ἀνὰ τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον ὡς ἐκ τῶν σοφῶν

καὶ πρωτοτύπων αὐτοῦ ἐρευνῶν καὶ μελετῶν τῆς βυζαντινῆς ἰδίως ἱστορίας. Ἐσχάτως, μία μελέτη του δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν «Διεθνή Ἐφημερίδα τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας» τοῦ κ. Ι. Σβορώνου περὶ τοῦ «Μολυβδοβούλλου τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Δαβὶδ τοῦ Κομνηνοῦ» ἐνεποίησε πολλὴν αἰσθησιν διὰ τε τὴν πολυσχιδὴ εὐρυμάθειαν καὶ τὴν φωτεινὴν παρατηρητικότητά. Ὁ κ. Βεγλερῆς, ἐκ τῆς γνωστῆς οἰκογενείας τῶν Μπεϊγλερίδων, ἐγγεννήθη ἐν Θεραπείῳ τοῦ Βοσπόρου καὶ ἐξεπαιδεύθη ὡς ἀριστα ἐν Ὁδησσῷ καὶ εἶτα ἐν Πετροπόλει ἐπὶ δεκαπενταετίαν. Κάτοχος ὢν, ὅσον ὀλίγιστοι, τῆς ῥωσικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, διετελέσεν ἐν Κ/λει ἐπὶ τρεῖς περίπου δεκαετιδας ἀνταποκριτὴς πολλῶν ῥωσικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, καὶ δὴ καὶ τῆς ἐπισήμου ἐκκλησιαστικῆς ἐφημερίδος τῆς Διοικούσης

Ῥωσικῆς Συνόδου. Ἐχορημάτισεν ἐπίσης Διευθυντὴς τοῦ ἐν Κ/λει Ῥωσικοῦ Τηλεγραφίου τῆς Πετροπόλεως (Russich nord Télégraph). Διατελὼν δὲ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ῥωσικῆς Ἀτμοπλοίας, ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Παλαιστινείου Ἐταιρείας διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς ἐν Κων/λει. Τυγχάνει δὲ καὶ διαπρεπὲς μέλος τοῦ αὐτόθι Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐκλεγείς ἅμα τῇ ἰδρύσει αὐτοῦ.

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ ἀρχαιότερος καὶ μεγαλάνυμος καθεδρικὸς Ναὸς τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, ὁ τῷ ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας τετιμημένος, ἀνοικοδομηθεὶς ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τῷ 532 ἔτει, ὑπέστη ἐν διαστήματι δεκατεσσάρων αἰώνων οὐ σμικρὰς ἐπισκευὰς καὶ τμηματικὰς ἀνοικοδομήσεις ἐνεκεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταστρεπτικῶν σεισμῶν ἐπισυμβάντων ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Ἰουστινιανοῦ, Ἰουστίνου, Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, Ῥωμανοῦ, Βασιλείου

τοῦ Βουλγαροκτόνου, Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου, ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείας Ἀννης συζύγου τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ νεωτέρου, Μιχαὴλ Παλαιολόγου, Ι. Καντακουζηνοῦ, Ἰωάννου Παλαιολόγου καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Σουλτὰν Σελὴμ τοῦ Β' τῷ 1573 ἔτει τελευταῖον δὲ ἐπεσκευάσθη οὗτος ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τοῦ μεγαλεπηβόλου Σουλτὰν Ἀβδούλ Μετζήτ τῷ 1847 - 1848, ἣτις ἐπισκευή, ἐὰν ὀλίγον ἔτι ἀνεβάλλετο, ἤθελεν ἀποβῆ ἀκατόρθωτος καὶ ἴσως ἤθελε καταπέσῃ ὁ Ναός.

Διὰ τὴν γενικὴν ταύτην ἀνοικοδομήσιν τοῦ κοσμοθρυλήτου τούτου Ναοῦ, τὴν διαρκέσασαν ἐπὶ δύο καὶ ἐπέκεινα ἔτη, ἔδωκεν ἀπαλήθησαν εἴκοσιν ἑκατομύρια γροσίων ἰσοδυναμοῦντα σχεδὸν πρὸς τέσσαρα ἑκατομύρια φράγκων.

Τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ Ναοῦ, ὁ μεγαλεπὴρ οὗτος ὀθωμανὸς μονάρχης, ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς φροντίδας τοῦ σοφοῦ ἀρχιτέκτονος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικῆς Αὐτοκρατορικῆς Πρεσβείας Κ. Φωσσάτη, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐπίσης ἀρχιτέκτονος, ἀνέλαβε προθύμως τὸ μέγα τοῦτο ἔργον καί, ὡς ἀπεδείχθη μετὰ ταῦτα, κατώρθωσε πράγματι δι' ἀγρύτων κόπων καὶ μόχθων νὰ παρατείνῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ναοῦ ἐκείνου, ὅστις παριστᾷ ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ τὸ ἰδανικὸν Ὁρθοδόξου Ναοῦ, ὑμνουμένου ὑφ' ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἄλλος γνωστὸς ἀρχιτέκτων, ὁ πολυμαθὴς ἀρχαιολόγος γερμανὸς Saltzenberg, ἐπιθυμῶν ἵνα ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἐπισκευῆς τοῦ Ναοῦ, κατῆλθεν ἐπὶ τούτῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐν διαστήματι πέντε μηνῶν ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ναοῦ τούτου, ἐπιστήσας ἰδιάζουσιν κυρίως προσοχὴν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ Ναοῦ διακόσμησιν· ἀλλ', ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τοῦ δημοσιευθέντος ὑπ' αὐτοῦ συγγράμματος ἐν Βερολίνῳ κατὰ τὸ 1854, αἱ ἔρευναι αὐτοῦ δὲν ἱκανοποίησαν δυστυχῶς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ἐνεκεν τῆς ἐσπευσμένης οὕτως εἰπεῖν ἐρεῦνης, τῆς γενομένης ἐπὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἐξωραϊσμοῦ τοῦ Ναοῦ.

Οὕτω πλείσται παραστάσεις τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐνεκεν τῆς αἰτίας ταύτης, ὡς φαίνεται, παρεωράθησαν ὑπ' αὐτοῦ, διότι ἄλλως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ φαινόμενον, ὅτι, πᾶν ὅπερ εἶδον ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ, καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ Γυναικωνίου, οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐπισκεφθέντες τὴν Ἀγίαν Σοφίαν Ρέιμερ, Μουραβιέφ καὶ ἄλλοι, ὁ Saltzenberg οὐδ' ἀναφέρει κἄν.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις, αἱ τῆς Ἀγίας Σοφίας ζωγραφίαι τοῦ Saltzenberg παριστῶσιν ἀκροθιγῶς μόνον τοὺς χαρακτῆρας τῶν καλλιτεχνικῶν θεμάτων· τὸ ὕψος ὅμως αὐτῶν ἢ καὶ τὸν ῥυθμὸν οὐδόλως μεταδίδουσιν, ὅπερ καὶ δικαίως ἔπρεξεν ὁ πολὺς ῥώσος ἀρχαιολόγος ἀκαδημαϊκὸς Ν. Κονδακώφ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ἀνωτέρω, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἀξίαν λόγου μαρτυρίαν, ἐξ ἀνεκδότου περιγραφῆς τοῦ Ναοῦ τούτου, γενομένης ὑπὸ τοῦ ἑλλήνος διδασκάλου Κωνσταντίνου Ὁθωνίου

ἐκ Θεραπειῶν τοῦ Βοσπόρου, ἀκμάσαντος κατὰ τὴν πρώτην πεντηκονταετηρίδα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅστις, διατελὼν ὡς διερμηνεὺς τῶν Βογιάριδων, ἐπεσκέφθη κατὰ τὸ 1833 μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Γκίκα, τὸν Ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ εἶτα ἐν ἀνέσει μόνος κατὰ τὸ 1847, ὁπότε ἀκριβῶς ἤρξατο ἡ ἐπισκευὴ τοῦ Ναοῦ ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Φωσσάτη.

Ὁ ἐν λόγῳ Κωνσταντῖνος Ὁθώνιος μετ' ἐπιβαλλομένης εὐλαβείας, περιέγραψεν ὅλας τὰς καλλονὰς τοῦ θεσπεσίου τούτου τεμένους τοῦ Βυζαντίου, ἐξ ἧς περιγραφῆς ἀρῶμεθα τὰς ἐπομένας γραμμάς.

« . . . Ὅσακις ἔμβη τις εἰς τοῦτον τὸν Ναὸν καὶ ἴδῃ τὰ πάντα »
 « παρὰ δόξαν ἐναρμοσθέντα ἐν μεταρσίῳ πρὸς ἄλληλα, ἡωρη- »
 « μένα ἐξ ἀλλήλων, ἐπερειδόμενα μόνοις τοῖς ἀγχιστα οὔσι, καὶ »
 « ἀποτελοῦντα μίαν ἁρμονίαν τοῦ ἔργου εὐπρεπεστάτην, μένει »
 « ἐκπεπληγμένος τὴν ὄψιν, καὶ συναισθάνεται ἐνδομύχως ἐν »
 « αἴσθημα σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας· τὸ ὑπόφωτον ἐκεῖνο, τὸ σιω- »
 « πηλόν, τὸ μεγαλοπρεπές, τὸ ὑψηλόν, τὸ ἀχανές, τὸ ποικίλον, »
 « τὸ μεγαλεῖον, τῷ παριστῶσιν, ὅτι ὁ Θεὸς ἠυδόκησέ ποτε ἐκ »
 « τοῦ οὐρανοειδοῦς αὐτοῦ τρούλλου νὰ ἐπακούῃ τὰς πρὸς αὐτὸν »
 « ἀναπεμπομένας λατρείας ».

Αὐτὸ τοῦτο τὸ αἶσθημα, λέγει ὁ Κωνσταντῖνος Ὁθώνιος, συν-
 ἡσθάνθη καὶ αὐτὸς ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ναὸν τοῦτον, καὶ ἀνὰ
 5-6 ὥρας ἐξήταξε τὰ ἐν αὐτῷ θαυμάσια ἔργα μετ' εὐλαβείας·
 διηγεῖται δὲ καὶ τὴν περιπετειώδη αὐτοῦ ἀνάβασιν ἐπὶ τοῦ
 Τρούλλου, ὁπόθεν ὀλίγου δεῖν κατεκρημνίζετο.

« Ἀναβάς, λέγει, μετ' ἄλλων εἰς τὸ πρῶτον Κατηχούμενον καὶ »
 « εἰς τὸ δεύτερον διὰ τῶν ἐλικοειδῶν κλιμάκων τῶν ὀνομαζομέ- »
 « νων Λαβυρίνθων, ἐξῆλθον διὰ τινος θυρίδος πρὸς τὸ βόρειον »
 « μέρος ἐπὶ τοῦ μολύβδου, διότι ἡ εἰς τὸν τρούλλον ἀνοδος ἔσω- »
 « θεν ἦν κεκλεισμένη, ὡς οὔσα κρημνισμένη, καὶ ἐκεῖ διὰ τινος »
 « κινητῆς τεκτονικῆς κλίμακος δώδεκα βαθμίδων, ἀνέβην μετὰ »
 « ἑπτὰ ἄλλων τολμησάντων εἰς τὴν παράτολμον ταύτην ἀνάβα- »
 « σιν, δηλ. τοῦ τότε νεωστὶ ἡγεμονεύσαντος τῆς Βλαχίας Ἀλε- »
 « ξάνδρου Γκίκα, ἐνὸς ὑπασπιστοῦ, τριῶν καβάσιδων καὶ δύο »
 « σοφτάδων εἰς τὴν μολυβδίνην σκέπην τῆς ὀροφῆς, καὶ βαστῶν »
 « καρφωμένας τινὰς πλαγίως δοκούς, καὶ ἀκροποδητὶ πατῶν ἐπὶ »
 « τοῦ κατωφεροῦς μολύβδου, τρέμων ἐπεσκόπουν ἐκεῖθεν τὴν »
 « πόλιν ὅλην, τὰς πεδιάδας τῆς Θράκης, τὸν Βόσπορον, τὴν »
 « Προποντίδα καὶ ὡς ἄλλος τις τοῦ Λουκιανοῦ Τριπτόλεμος ἐκ »
 « τῆς ἀλλεπαλλήλου ἐπιθέσεως τῶν ὀρέων ἐλιγγίασεν ὁ νοῦς μου.

» Ἐκεῖθεν εἰσῆλθον διὰ τινος τῶν τοῦ Τρούλλου καμαρωτῶν »
 « παραθύρων εἰς τὸν Τρούλλον, ὅπου ἦν λίθινον θριγκίον φθά- »
 « νον μέχρι τοῦ στήθους, τὸ δὲ ἐν μέσῳ τοῦ θόλου αὐτοῦ μέρος »
 « ἦν στενὸν καὶ ἡ κεφαλὴ μου προσήγγιζεν εἰς τὸν θόλον, ὥστε »
 « μόλις ἠδυνάμην ἵνα στέκω ἐκεῖ. Ἐνταῦθα διέκρινα τὰ ἐκ χρυ- »
 « σοῦ μουσείου κράσπεδα τοῦ Παντοκράτορος, ὅστις ἦν ἐξωγρα-

» φισμένος διὰ μουσείου ποικίλων χρωμάτων, ἐπιγέγραπται δὲ
 » ἤδη δι' ὠραιότατων χαρακτήρων ὁ περιβόητος ἀραβικὸς στίχος
 » τοῦ Κούρ-ἄν: *ὁ Θεὸς ἐστὶ τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,*
 » (τὸ μῆκος ἐκάστου τῶν ὀρθοστατούντων στοιχείων τῆς ἐν λόγῳ
 » ἐπιγραφῆς, πρέπει νὰ ἦναι περὶ τὰς δέκα πῆχεις), καὶ γράψας
 » ἐπὶ τοῦ θόλου διὰ τινος μαχαιριδίου τὸ ὄνομά μου καὶ τὸ ἔτος
 » 1833, ἀφῆρσα ἐκ τοῦ μουσείου πέτρας τινὰς χρυσᾶς καὶ ἄλλων
 » ποικίλων χρωμάτων, κύψας δ' ἐκεῖθεν εἰς τὸ βάθος διὰ νὰ
 » ἴδω τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ δὲν ἠδυνήθην νὰ διακρίνω τίποτε,
 » ἀλλ' ἐξάλισθην καὶ ἐνόμιζον ὅτι θέλω πέσει, καίτοι ἐμποδιζό-
 » μενος ὑπὸ τοῦ θριγκίου καταβαίνων ἐδοκίμασα πολλὰ ὑπὸ τοῦ
 » τρόμου καὶ ἐὰν δὲν ἔδενον τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ δὲν ἐβα-
 » σταζόμην ὑπὸ τῶν συνακολουθούντων μοι σοφτάδων, μοὶ ἦτο
 » ἀδύνατον ἵνα καταβῶ διὰ τῆς κλίμακος ἐκεῖνης....
 » καὶ τὴν φορὰν ταύτην ὡς καὶ ἄλλοτε, ἐπισκεπτόμενος τὸν
 » Ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἔβλεπον πάντοτε πρὸς τὴν δεξιὰν
 » πλευρὰν τοῦ πρώτου Γυναικωνίτου ἢ Κατηχουμένου, μίαν
 » θύραν κτισμένην εἰς τὸν τοῖχον, ἣτις ἔφερεν ἐπ' αὐτῆς δύο
 » τρία κτυπήματα δι' ἀξίνης, καὶ οὐδέποτε ἠδυνάμην ἵνα ἐννοήσω
 » τί ἐσήμαινεν ἡ θύρα αὕτη πρὸς τὸ μέρος αὐτό, ὅποτε ὁμως
 » ἐπεσκευάζετο ὁ Ναὸς κατὰ τὸ 1847, ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαι-
 » ρίας ταύτης, ἔσπευσα νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτόν, καὶ ἀναβάς εἰς τὸ
 » πρῶτον Κατηχούμενον, εἶδον πρὸς μεγίστην μου χαρὰν τὴν ἐν
 » λόγῳ θύραν κρημνισμένην καὶ δι' αὐτῆς εἰσῆλθον εἰς ἓν ἕτερον
 » παρακείμενον κτίριον, ὅπερ προσομοιάζον ὡς παρεκκλήσιον,
 » ἀρκετὰ μὲν εὐμέγεθες ἀλλ' ἄνευ παραθύρων καὶ τότε πάραντα
 » ἐνόησα ὅτι τὸ ἐν λόγῳ κτίριον, ἦν τὸ προσκυνητᾶριον τῶν
 » γυναικῶν, διότι οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἦσαν ἐξωγραφισμένοι δι' εἰκό-
 » νων ὀλοτελῶς ἀνεπάρων· κατὰ μεσῆς τοῦ τοίχου, ἀπέναντι τῆς
 » κυρίως εἰσόδου αὐτοῦ ἦν ἐξωγραφισμένος ὁ Ἰησοῦς Χριστός,
 » καθήμενος ἐπὶ θρόνον καὶ εὐλογῶν, ἔχων ἐκ δεξιῶν μὲν τὴν
 » Θεοτόκον, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον καὶ
 » ἐπὶ τῶν δύο ἐκατέρωθεν πλευρῶν τοῦ τοίχου ἀνδρομήκεις τοὺς
 » δώδεκα ἀποστόλους ἀνὰ ἑξ ἐκατέρωθεν· ἦσαν δὲ αἱ ζωγραφίαι
 » πᾶσαι ἐκ τῆς πολυκαιρίας ὑπομέλανος χρώματος, ἀλλὰ ζωηρό-
 » τата καὶ ἀπαράμιλλοι ὡς πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὴν ἔκφρασιν
 » εἰκασμένοι σεμνοπρεπέστατα, μεγαλοπρεπέστατα, ἁρμονικώτατα
 » κατ' οὐράνιον, ἀπαράβατον τύπον· λαβὼν δὲ ἐν τεμάχιον ἐκ
 » τοῦ ἐξωγραφισμένου αὐτοῦ τοίχου ἓκ τῶν ποδῶν ἐνός τῶν
 » Ἀποστόλων, εὗρον τοῦτο ἀποπνέον εὐχάριστον ὀσμὴν καὶ ἔβα-
 » λον αὐτὸ εἰς τὸ πῦρ, ὅπερ καίόμενον ἀνέπεμπεν ἀρωματικωτά-
 » την τινὰ εὐωδίαν καὶ φρονῶ ὅτι αἱ εἰκόνες αὐταὶ ἦσαν ἐξω-
 » γραφισμέναι διὰ τινος ἀρωματικοῦ μίγματος, ὡς φαίνεται δὲ
 » οὐδέποτε αἱ εἰκόνες αὐταὶ ἐχρίσθησαν δι' ἀσβέστου ὑγροῦ ὑπὸ
 » τῶν Ὀθωμανῶν, διότι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὸ Προσκυνητᾶριον
 » τοῦτο εἶχε κλεισθῇ. Καὶ ὡς ἔμαθον παρὰ τῶν ἐπιστατούντων

» τότε, αἱ παραστάσεις αὗται τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, » Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου μετὰ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ἔμελ- » λον ἵνα ἐπιχρισθῶσιν ὁμοῦ μεθ' ὅλων τῶν ἐν τῷ Ναῷ ἐκ μου- » σείου εἰκόνων τῇ ἐπιστάσει τοῦ ἀρχιτέκτονος Φωσσάτη πρὸς » ἀσφαλῇ διατήρησιν αὐτῶν. . . . »

Ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης περιγραφῆς τοῦ Κωνσταντίνου Ὁθω- νίου, τὸ πρῶτον νῦν μανθάνομεν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐξαισίων τοιχογραφιῶν βυζαντινῶν παραστάσεων ἁγίων εἰκόνων, ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, περὶ ὧν οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐποίησατο λόγον· ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης κατα- μανθάνομεν καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ προσκυνηταρίου τῶν γυναικῶν, περὶ οὗ οὐδεὶς ἐκ τῶν νεωστὶ περιγραφάντων τὸν Ναὸν τοῦτον ἀνέφερεν.

Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ἀγιολογικοῦ τούτου μνημείου, ἀρίστης Βυζαντινῆς ἐποχῆς, δέον ἵνα θεωρῇται λίαν πολύτιμος, καθότι ἡ μαρτυρία τοῦ λογίου διδασκάλου Κ. Ὁθωνίου περὶ τοῦ εἶδους τῶν πλήρων ἐκφραστικότητος καὶ πλούτου τοιχογραφιῶν (fresques) τούτων ἐπιπροσθέτει καὶ ἐν ἑτερον πολυσήμαντον ἐν τῇ ἀγιολογίᾳ γεγονός, ὅτι ὁ χρωστήρ τοῦ βυζαντινοῦ καλλιτέ- χνου ἐνταῦθα ἔπαλλεν ἐπὶ ἐδάφους πεπλασμένου ἐκ μίγματος συνισταμένου ἐκ μαρμαροκόνεως, ποταμίου ἰλύος, ἀμοργῆς (ὑπο- στάθμης διαφόρων ἀρωματικῶν ἐλαίων) λιβάνου, μαστίχης, ῥῶν κλπ. καὶ ἐψημένου καταλλήλως, ἐξ ἧς ἀρωματώδους ὕλης, ἐν σχήματι τετραγώνων πλακῶν, κατέστρωνον οἱ Βυζαντινοὶ πολλάκις οὐ μόνον τοὺς τοίχους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐδάφη τοῦ Ἀγίου Βήματος ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῶν.

Ἀπόκειται δὲ νῦν τῇ ἐπιστήμῃ ν' ἀνεύρῃ καὶ ἐξετάσῃ τὰς κρα- τίστου εἶδους τούτου τοιχογραφίας τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Βυζαντίου, ὁμοίας μ' ἐκείνας περίπου τὰς ἀπαραμίλλους, τὰς διασωζομένας ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῇ τῆς «Χώρας τῶν Ζώντων» (Καχριε Τσαμί), καὶ περὶ ὧν οὐδεὶς μέχρι τοῦδε καταλ- λήλως καὶ ὥς ἔδει διεπραγματεύθη, ὅπως δικαίως δυνηθῶμεν ν' ἀποθανυμάσωμεν τὴν ἄβροτον καὶ πιστὴν τῆς θείας καὶ ἀνθρω- πίνης φύσεως ἀπομίμησιν, τὴν ἀποτελοῦσαν τὸ ἀπαύγασμα τῆς καλλιτεχνικῆς ποιήσεως καὶ τῆς αἰσθητικῆς καὶ ἐκλεκτικῆς δια- χρώσεως τῆς γνησίας Βυζαντινῆς καλλιτεχνίας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΒΕΓΛΕΡΗΣ

ΛΑΪΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

- * Ἡ νύφ' ἀφόντας γεννηθῇ ἀπ' τὰ συμπεθεριὰ κρατεῖ.
- * Ἡ νύφη μὲ χωρὶς προικιὰ ἴμιλᾳ καὶ συλλογιέται.
- * Ἡ νύφη ὅταν δὲν ἴμιλᾳ, πάντεχε πῶς θὰ πεινᾷ.
- * Ἡ νύφη ὅς τὰ πεθερικὰ χωρὶς γαμπρὸ τί θέλει;
- * Ἡ νύφη μας τὴν ἔμμορφιά στὴν κεφαλὴ τὴν ἔχει.